

КРАГУЈЕВАЦ

НА СТРАТИШТИМА

Од 1941. до 1945. године у крагујевачким стратиштима, у околини града, немачке окупационе снаге, у сарадњи са сарадницима из редовна српског народа, стрељали су, према неким подацима, близу 9.000 грађана свих узраста, међу којима је велики број ученика средњих школа. Највише 21. октобра 1941. када је извршена одмазда над недужним грађанима због погибије немачких војника у борби са устаницима.

Из чачанског краја на овим стратиштима живот је оставио 122 грађанина (106 Таковаца, осам Љубићана, шест Трнаваца и два из града Чачка). Њих 59 је усмрћено 21. октобра 1941. године. Били су то људи које су на препад похватале немачке јединице приликом продора у Горњи Милановац, а неки су живели у Крагујевцу.

Поред цивила, усмрћено и стрељано је 66 бораца НОР-а,

Група Таковаца у логору у Крагујевцу 1942. године

које су четници похватили у таковском крају и предали немачким јединицама. Највећа група ових бораца - њих 42, стрељано је 22. марта 1942. Остали су убијени у разним другим периодима када су од сарадника предавани немачким јединицама (16 из трнавског и љубићког среза и града Чачка). Међу стрељанима су и три припадника ЈВуО, које су немачке јединице похватале приликом рација по селима.

На овим стратиштима своје животе су многи оставили:

ТАКОВЦИ

АНДРИЋ Славка БОГОЉУБ, наредник БЈВ, рођен 1914. у Белом Пољу; борац Таковског батаљона; ухваћен и отеран у Крагујевац, где је стрељан 29. јула 1943.

ВАСИЉЕВИЋ Мијаила ЖИВКА, земљорадник, рођен 1907. у Белом Пољу; члан КПЈ од 1938; председник НОО; ухваћен и отеран у Крагујевац, где је стрељан у марту 1943.

ЛАЗАРЕВИЋ Живка ДРАГОЉУБ, рођен 1927. у Белом Пољу; убили га Немци у Крагујевцу 11. априла 1941.

МИЉИЋ Николе ИВАН, земљорадник, рођен 1897. у Белом Пољу; отерали га Немци у Крагујевцу, где је стрељан у марту 1943.

БРКОВИЋ Драгољуба ЉУБИША, земљорадник, рођен 1916. у Бершићима; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где је стрељан 10. марта 1943.

ГРГИЋ Јазара ПЕТАР, молер, рођен 1912. у Бољковцима; борац Ваљевског НОП одреда; ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 22. марта 1942.

РЕЉИЋ Станоја МИХАИЉ, трговачки помоћник, рођен 1918. у Бољковцима; члан КПЈ; борац Ваљевског НОП одреда; ухватили га четници и предали Немцима, који су га отерали у Крагујевац, где је стрељан 22. марта 1942.

КОЗОДЕР Михаила СРЕЋКО, земљорадник, рођен 1919. у Брезни; борац Таковског батаљона; заробили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 22. марта 1942.

ТАЈОВИЋ Миладина СРЕТЕН, земљорадник, рођен 1914. у Брезни; борац Таковског батаљона; ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 22. марта 1942.

ВЕЉКОВИЋ Милоша АЛЕКСАНДАР, земљорадник, рођен 1920. у Велеречи; борац Таковског батаљона; ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 22. марта 1942.

ПАУНОВИЋ Милорада БОРИВОЈЕ, земљорадник, рођен 1914. у Велеречи; борац Таковског батаљона; ухватили га четници

ци и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 22. марта 1942.

ПЕТРОВИЋ. Десимира СЛАВОЉУБ, земљорадник, рођен 1913. у Велеречи; борац Таковског батаљона; ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 22. марта 1942.

ЦАРЕВИЋ Миладина ЖАРКО, земљорадник, рођен 1912. у Велеречи; борац Таковског батаљона; ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 22. марта 1942.

ЦАРЕВИЋИ

Ку?и Младена Цареви?и у Велеречи, пуна чељади. Врви као у кошници. А, онда долази несрећни Други светски рат.

Син Душан одмах ступа у партизане и све време рата бива истакнути борац, митраљезац, командир... После рата искусан и одговоран војни руководиоца, све до пензионисања.

Сина Жарка хватају четници, као припадника НОП-а, предају Немцима, а ови Га стрељају у Војнотехничком заводу Крагујевац (Сабанта) на Младенце, 22. марта 1942.

Припадници партизанског покрета из таковског краја у логору Крагујевац

Трећи син Радоња, борац Таковског батаљона, поГинуо у септембру 1944. Године приликом ослобођења ГорњеГ Милановца.

Пошто је кућа била „на лошем Гласу” - комунистичка, страдању нигде краја. Дана 17. септембра 1943. у Младеново до-маћинство долазе четници и на кућном прагу стрељају му супру-гу Наталију и снаху Јулијану, Жаркову жену, иза које остају два нејака сина (од пет и седам Година) - Живорад и Драгиша, за чије одрастање се касније брине њихова неудата тетка Љубица.

Јулијана је имала додатну животну траГедију; брат Во-јимир погинуо је 1941. Године у борби за Сјеницу, другог, Драги-шу, стрељали су четници у Такову у јуну 1943. Исте Године уби-јен јој је и трећи брат - Љубиша.

Кућа Младенова скоро опустела. Једино смрт њеГа није хтела. А, како је било њеГовој души, само он зна.^{49*}

ЂОРЂЕВИЋ Ивана МИЛИЋ, трговац, рођен 1893. у Гор-њој Црнући, живео у Враћевшници; ухватили га Немци и стре-љали у Крагујевцу, 21. октобра 1941.

ЕРИЋ Алексија РАДОМИР, земљорадник, рођен 1890. у Враћевшници; носилац Албанске споменице; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где је стрељан 21. октобра 1941.

ИВОВИЋ Владимира ЈОВАН, пензионер, рођен 1880. у Лу-њевци, живео у Враћевшници; носилац Албанске споменице, ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 21. октобра 1941.

РИСТИВОЈЕВИЋ Марјана ДРАГАН, земљорадник, рођен 1911. у Врнчанима; борац Првог шумадијског НОП одреда; ухва-тили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 22. марта 1942.

ЛУКИЋ Павла АЛЕКСАНДАР, земљорадник, рођен 1922. у Горњој Врбави; борац Таковског батаљона; ухватили га четни-ци и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 8. апри-ла 1943.

ЛУКИЋ Живојина БОРИСАВ, кројач, рођен 1922. у Горњој Врбави; борац Таковског батаљона; ухватили га четници и преда-ли Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 8. априла 1943.

НЕШОВИЋ Станојке РАДОСАВ, машинбравар, рођен 1918. у Горњој Врбави; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где је стрељан 21. октобра 1941.

* Забележила **Вера Тодоровић**.

НЕШОВИЋ Војислава ОСТОЈА, земљорадник, рођен 1925. у Горњој Врбави; борац Таковског батаљона; ухватили га недићевци и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу у фебруару 1943.

ОГЊАНОВИЋ Светолика ЖИВКО, седлар, рођен 1922. у Горњој Црнући; борац Таковског батаљона; ухваћен и отеран у Крагујевац, где је стрељан 22. марта 1942.

НИКОЛИЋ Филипа МИЛОРАД, земљорадник, рођен 1888. у Горњим Бањанима; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где је стрељан 21. октобра 1941.

АКСЕНТИЈЕВИЋ Богосава СВЕТОМИР, седлар, рођен 1910. у Бајиној Башти, живео у Горњем Милановцу; борац Таковског батаљона; стрељали га Немци у Крагујевцу 3. марта 1943.

АЛЕКСИЋ Лазара ПЕТАР, музикант, рођен 1897. у Горњем Милановцу; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 29. јула 1943.

ВЕЉОВИЋ Вуксана АНА, домаћица, рођена 1918. у Горњем Милановцу; ухватили је Немци и отерали у Крагујевац, где су је стрељали у марту 1943.

ЂУРОВИЋ Милана МИЛИЈА, кафеција, рођен 1869. у Лиси, живео у Горњем Милановцу; носилац Албанске споменице; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 21. октобра 1941.

ЕРИЋ Косте ДРАГОСЛАВ, опанчар, рођен 1885. у Љубичевцу код Страгара, живео у Горњем Милановцу; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где је стрељан 21. октобра 1941.

ЗОРНИЋ МИЛИСАВ, радник, рођен 1896. у Горњем Милановцу; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 21. октобра 1941.

ЈЕВРЕМОВИЋ Јеврема ВЛАДИМИР, железничар, рођен 1877. у Београду, живео у Горњем Милановцу; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 21. октобра 1941.

ЈЕРЕМИЋ Милорада ЈОСП, земљорадник, рођен 1896. у Варварину, живео у Горњем Милановцу, ухватили га Немци, отерали у Крагујевац и стрељали 21. октобра 1941.

КАТАНИЋ Обрада РАДИСАВ, лекар, рођен 1882. у Бечњу, живео у Горњем Милановцу; сарадник НОП-а; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 21. октобра 1941.

МОЈИ СИНОВИ СУ КОМУНИСТИ

Немци су стрељали лекара Радисава Катанића.

Старог Катанића и још седамдесет Грађана из ГорњеГ Милановца, Немци су ухапсили чим су продрли у Град - и све их, истоГ дана, спровели у КраГујевац.

У Шумарицама код КраГујевца, 21. октобра, када су их извели на стрељање, немачки официр је издвојио Радосава Катанића и саопштио му да је слободан. СедамдесетоГодишњи лекар се, ћутке, вратио у Групу својих суГрађана.

-Не треба ми ваша милост! - рекао је немачком официру кад Га је овај упитао да ли Га је добро разумео. - Ви ?гете стрељати оволики број потпуно невиних мојих суГрађана, а ослобађате мене старца! Моји синови су комунисти и то врло добро знате. Стрељајте и мене. Шта ће ми слобода под вама Немцима!^{49e}

ЈГУЧИЋ Новака ДРАГОЉУБ, радник, рођен 1900. у Горњем Милановцу; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 21. октобра 1941.

ЛУЧИЋ Драгољуба СТАНИМИР, радник, рођен 1902. у Горњем Милановцу; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 21. октобра 1941.

МИЈАТОВИЋ К. ЦВЕТКО, опанчар, рођен 1900. у Бијељини, живео у Горњем Милановцу; Теочину и Брезни; борац Таковског батаљона; ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 22. марта 1942.

НИКОЛИЋ Филипа НИКОЛА, шумар, рођен 1892. у Његушима; ухватили га Немци у Горњем Милановцу и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 21. октобра 1941.

ОВЧАРЕВИЋ Божидара РАДМИЛА, кројач, рођена 1923. у Охриду, живела у Горњем Милановцу; сарадник НОП-а ухваћена и отерана у Крагујевац, где је стрељана у марту 1943.

ПЕРИШИЋ Рада МИЛОСАВ, радник, рођен 1884. у Косјерићу, живео у Горњем Милановцу; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 21. октобра 1941.

ПЕРОВИЋ Веселина СВЕТОЛИК-СВЕТО, кафеџија, рођен 1887. у Чачку, живео у Горњем Милановцу; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где је стрељан 21. октобра 1941.

ПЕТКОВИЋ ИЛИЈА, радник, рођен 1886. у Сјеници, живео у Горњем Милановцу; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где је стрељан 21. октобра 1941.

ПЕТРОНИЈЕВИЋ. ЖИВОЈИН-ЖИВКО, адвокат, рођен 1887, живео у Горњем Милановцу; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где је стрељан 21. октобра 1941.

ПОПОВИЋ АНДРИЈА, пензионер, рођен 1880. у Горњем Милановцу; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где је стрељан 21. октобра 1941.

РИСТИЋ ИЛИЈА, рођен 1886. у Пироту, живео у Горњем Милановцу; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где је стрељан 21. октобра 1941.

СТЕФАНОВИЋ Петра ДОБРИВОЈЕ, радник, рођен 1920. у Горњем Милановцу; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где је стрељан 21. октобра 1941.

ФИЛИПОВИЋ Љубомира МИЈАИЛО, радник, рођен 1888. у Рамаћи, живео у Горњем Милановцу; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где је стрељан 21. октобра 1941.

ЧИВОВИЋ Сретена МЛАДЕН, трговац, рођен 1889. у Руднику, живео у Горњем Милановцу; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где је стрељан 21. октобра 1941.

ПАВИЋЕВИЋ Светислава ДРАГАН, земљорадник, рођен 1922. у Грабовцу; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац; где су га стрељали 21. октобра 1941.

ТУЛОВИЋ Војислава МИЛИВОЈЕ, земљорадник, рођен 1906. у Грабовици; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где је стрељан 21. октобра 1941.

ЂОРЂЕВИЋ Богдана БОЖИДАР, студент агрономије, рођен 1920. у Доњој Врбави; члан КПЈ; интелектуалац Таковског батаљона; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где је стрељан 22. марта 1942.

ЂОРЂЕВИЋ Милоша СТОЈАН, земљорадник, рођен 1905. у Доњој Врбави; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где је стрељан 21. октобра 1941.

ЈОВАНОВИЋ Радоја МИЛОРАД, земљорадник, рођен 1922. у Доњој Врбави; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где је стрељан 21. октобра 1941.

ЛОКСИЋ Животе ГВОЗДЕН, земљорадник, рођен 1920. у Доњој Врбави; борац Таковског батаљона, ухватили га жандарми и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 8. априла 1943.

НЕНАДОВИЋ. Драгутина СТАНИМИР, земљорадник, рођен 1897. у Доњој Врбави; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где је стрељан 21. октобра 1941.

РАДОВАНОВИЋ Павла СТАНИМИР, студент права, рођен 1912. у Доњој Врбави; члан КПЈ; позадински радник НОП-а; ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу у марту 1943.

ТЕШИЋ Благоја МИХАИЛО, кафеџија, рођен 1871. у Доњој Врбави; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где је стрељан 21. октобра 1941.

ЈОВАНОВИЋ Велимира ДУШАН, пинтер, рођен 1895. у Дренови; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где је стрељан 21. октобра 1941.

КОВАЧЕВИЋ Алексе СВЕТОЗАР, радник, рођен 1907. у Дренови; стрељали га Немци у Крагујевцу 21. октобра 1941.

ПЕТРОВИЋ Обрада МАГДАЛЕНА, домаћица, рођена 1912. у Дренови; ухватили је Немци и отерали у Крагујевац, где су је стрељали 22. марта 1942.

ИВАНОВИЋ Василија ЈОВАН, пензионер, рођен 1886. у Јабланици; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 21. октобра 1941.

КРСТОВИЋ Милоша МИЛОЈЕ, службеник, рођен 1888. у Клатичеву; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 21. октобра 1941.

ВЕСКОВИЋ Миливоја ВЛАДАН, земљорадник, рођен 1912. у Коштунићима; борац Таковског батаљона; ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 22. марта 1942.

МИРКОВИЋ Алемпија ДРАГИША, земљорадник, рођен 1918. у Коштунићима; члан КПЈ; борац Таковског батаљона; ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 22. марта 1942.

ТОМОВИЋ Вукашина МИЛУТИН, земљорадник, рођен 1918. у Коштунићима; борац Таковског батаљона; ухватили га

четници и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 22. марта 1942.

ЈОЦОВИЋ. Сретена НЕДЕЉКО, земљорадник, рођен 1911. у Леушићима; стрељали га Немци у Крагујевцу 21. октобра 1942.

НЕДЕЉКОВИЋ Велисава ЉУБИСАВ, земљорадник, рођен 1914. у Леушићима; члан КПЈ; борац Таковског батаљона; ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 22. марта 1942.

ЛУКИЋ Тодора МИЛИЋ, земљорадник, рођен 1896. у Леушићима; носилац Албанске споменице; члан НОО и члан Окружног комитета КПЈ за Чачак; борац ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 22. марта 1942.

ПРОДАНОВИЋ Рајка РАДОСАВ, обућар, рођен 1915. у Леушићима; члан КПЈ; командир треће чете Таковског батаљона; као тешко рањеног ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 22. марта 1942.

ЖИЛОВИЋ Милоја ВИТОМИР, земљорадник, рођен у Липовцу; ухваћени Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 21. октобра 1941.

МАРКОВИЋ Николе ЂУРЂЕ, земљорадник, рођен 1884. у Липовцу; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 21. октобра 1941.

НЕШОВИЋ Димитрија СВЕТОЗАР, земљорадник, рођен 1887. у Липовцу; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 21. октобра 1941.

ОГЊАНОВИЋ Радосава СВЕТОЛИК, бојацијски радник, рођен 1923. у Липовцу; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 21. октобра 1941.

ПАЈОВИЋ Новице ДРАГУТИН, земљорадник, рођен 1881. у Липовцу; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 21. октобра 1941.

ПЕТРОВИЋ Светомира ЉУБИСАВ, столар, рођен 1901. у Липовцу, живео у Ремаћи; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 21. октобра 1941.

РАДОЈИЧИЋ Димитрија ДРАГОМИР, земљорадник, рођен 1910. у Липовцу; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 21. октобра 1941.

СТЕВАНОВИЋ Драгутина СВЕТОМИР, земљорадник, рођен 1885. у Липовцу; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 21. октобра 1941.

ТРИФУНОВИЋ Живојина ВЕЛИМИР, земљорадник, рођен 1884. у Липовцу; носилац Албанске споменице; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 21. октобра 1941.

ТРИФУНОВИЋ Живојина ЧЕДОМИР, земљорадник, рођен 1888. у Липовцу; резервни капетан БЈВ; носилац Албанске споменице; ухватили га немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 21. октобра 1941.

ЖИВАНОВИЋ Божа ВОЈИМИР, земљорадник, рођен 1923. у Лозњу; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 10. марта 1944..

РИСТОВИЋ Василија МИЛОЈКО, земљорадник, рођен 1903. у Лозњу; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 10. марта 1944.

МАРКОВИЋ Радојка ВЛАДАН, радник, рођен 1919. у Луњевици; борац Таковског батаљона; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 22. марта 1942.

МИЈАТОВИЋ Пантелије МИЛАН-МИЋА, земљорадник, рођен 1900. Луњевици; председник НОО; ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 22. марта 1942.

ИВАНОВИЋ ГРУЈИЦА, земљорадник, рођен 1909. у Батоцини, живео у Луњевици; борац Таковског батаљона; ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 22. марта 1942.

ПЕТКОВИЋ Јестротија ВЕЛИМИР, радник, рођен 1873. у Луњевици; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 21. октобра 1941.

РАДОЈЕВИЋ Светозара ДУШАН, земљорадник, рођен 1892. у Луњевици; борац Таковског батаљона; ухватили га четни-

ци и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 22. марта 1942.

ИЈИЋ Војина СВЕТОЛИК, службеник, рођен 1889. у Мајдану; стрељали га Немци у Крагујевцу 21. октобра 1941.

НЕНАДОВИЋ Петра ДРАГОСЛАВ, рођен 1912. у Мајдану; ухватили га Немци и отерали у Крагујевцу, где је стрељан у октобру 1941.

ЦОКОВИЋ Светолика СЛАВИНА, земљорадник, рођен 1921. у Мајдану; борац Првог шумадијског одреда; ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу октобра 1944.

ГРКОВИЋ Теодосија БРАТИСЛАВ, земљорадник, рођен 1913. у Невадама; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где је стрељан 21. октобра 1941.

ЂУРИЋ Јеврема БУДИМИР, земљорадник, рођен 1890. у Невадама; носилац Албанске споменице; члан НОО; ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 29. јула 1943.

ЂУРИЋ Василија КОСАНА, домаћица, рођена 1897. у Велеречи, живела у Невадама; сарадник НОП-а; ухватили је четници и предали Немцима, који су је стрељали у Крагујевцу 29. јуна 1943.

ЂУРИЋИ

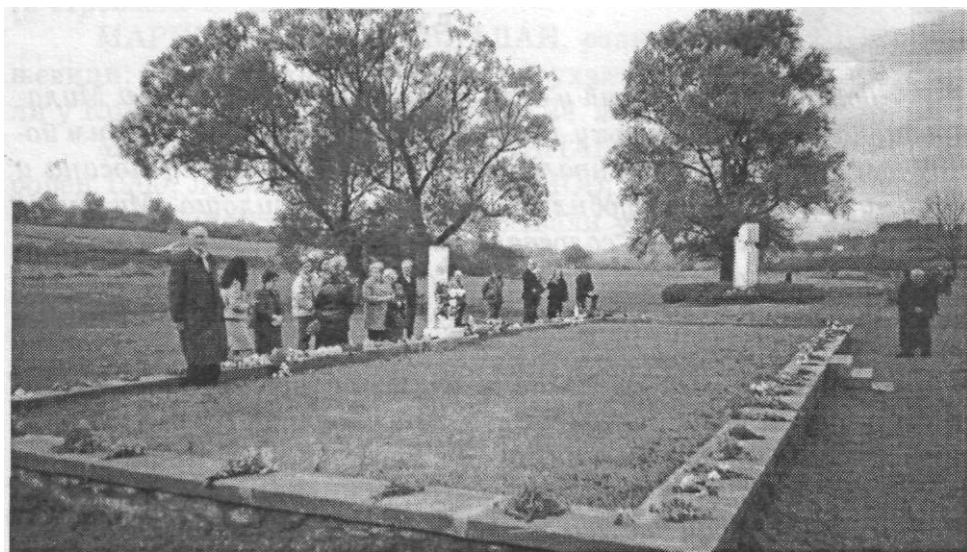
Домаћинство Ђурић у селу Невадама, уз сам Горњи Милановац, на једном брежуљку. Са кућом за становање и бројним помоћним зградама доминирало је околином. У њему су Косана и Будимир 1920. Године добили првенца, сина Милоша. Милош је кроз своје момковање и сазревање осетио све неправде у животном окружењу и постао спреман да се бори против њих. Још пре рата постао је члан КПЈ, а потом и секретар партијске ћелије за три села: Неваде, Сврачковце и Велереч. По избијању рата активно се укључује у припреме за оружану борбу против окупатора, у првом реду ширењем пропаГанде против непријатеља и окупљањем својих истомишљеника за ступање у Таковску партизанску чету, која је формирана 12. јула 1941. у (Јоковића потоку), чији је борац постао од првих дана њеноГ постојања. Учети је добио дужност курира за везу са штабом ЧачанскоГ партизанскоГ одреда и Окружним комитетом КПЈ. Вршећи ту ду-

жност он, са још своја два саборца, 23. септембра 1941. долази у Луњевицу ради обављања постављених задатака око формирања Таковског партизанског батаљона. Том приликом, вероватно издајом, хватају их жандарми, а Немци стрељају сутрадан на сењаку милановачке касарне са двојицом бораца Ваљевског партизанског одреда. Тако Милош и Његови другови нису дочекали формирање овог батаљона, већ следеће дана 25. септембра, нити доживели да учествују у борбама за ослобођење Милановца, 28. септембра 1941.

Мајка Косана је половином октобра пренела тело свога сина и сахранила га у двориште Сврачковачке основне школе, чији је био ђак, поред хумки старих солунских ратника. Сахрањени је био присутан велики број мештана Невада, Сврачковаца и Велеречи, а она се обратила свом мртвом сину речима:

Сине, погинуо си у борби за ослобођење твоје поробљене земље. Ти си мајци био најстарије дете, њена прва радост. Опраштам се од тебе и заклињем се теби и мом поробљеном народу, да ће мајка, ако треба, дати свој живот за слободу, па и остало своје четворо деце.

Сва њена преостала деца - ќерка Жижја, Иванка и Мица и син Милисав - ступили су у партизане. У току рата остали су живи, али су били више пута рањавани и сви постали инвалиди.

Костурница стрељаних Милановчана у Шумарицама (Крагујевац)

Косану и њеног мужа Будимира, солунског ратника, знајући да су им деца припадници НОП-а, четници хватају у јулу 1943. Године и одводе у затвор у Горњњем Милановцу. После мучења и пребијања, спроводе у Крагујевац, где су стрељани 29. јула 1943. са Групом у којој је највише било жена.

Четници су им запалили кућу и све Грађевине, тако да је на том брду, званом Ђурића коса, од преленоГ и угледноГ домаћинства остало само зГариште, на коме и данас расту трње и оструГа.

ЗбоГ свих зала која су нам донели домаћи издајници и чинили, ово написах у славу ових и мноГих друГих страдалника, а за чување од заборава.'

ЈОВАНОВИЋ Миладина РАДОВАН, путар, рођен 1885. у Невадама; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где је стрељан 21. октобра 1941.

МИЈОШЕВИЋ Гвоздена МИЈИЋ, земљорадник, рођен 1912. у Невадама; борац Таковског батаљона; ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 22. октобра 1943.

ПОЊАВИЋ Радована МИЛАДИН, воденичар, рођен 1922. у Невадама; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 21. октобра 1941.

РАТКОВИЋ Владисава ДУШАН, земљорадник, рођен 1907. у Невадама, члан НОО; борац Таковског батаљона; ухватили га четници и предали Немцима, који су га отерали у Крагујевац, где су га стрељали 29. јула 1943.

ЈОКСИЋ Јосипа ЈОВИША, земљорадник, рођен 1913. у Озрену; борац Таковског батаљона; ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 22. марта 1942.

ЛАЗАРЕВИЋ Тривуна МАЛИША, земљорадник, рођен 1910. у Озрему; борац Таковског батаљона, ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 22. марта 1942.

ЈОЦОВИЋ Обрада ДРАГУТИН, земљорадник, рођен 1920. у Руднику; сарадник НОП-а; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 1943.

ЖИЖОВИЋ Петра ЈЕВРЕМ, земљорадник, рођен 1884. у Ручићима; резервни капетан прве класе БЈВ; носилац Албанске

* Забележила Вера Тодоровић.

споменике; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 22. марта 1942.

ЈАЗИЋ Војина ДРАГОЉУБ, земљорадник, рођен 1916. у Сврачковцима; борац Таковског батаљона; ухватили га недићевци и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 22. марта 1942.

ТОДОРОВИЋ Живојина ВЕЛИМИР, земљорадник, рођен 1905. у Сврачковцима; борац Таковског батаљона; ухватили га недићевци и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 29. јуна 1943.

ТОДОРОВИЋ Милоша МАГДАЛЕНА-МАГДА, домаћица, рођена 1913. у Сврачковцима; сарадник НОП-а; ухватили је недићевци и предали Немцима, који су је стрељали у Крагујевцу 29. јула 1943.

ТОДОРОВИЋИ

Кућа Живојина Тодоровића, ратника који је страдао на Солунском фронту, налази се у Сврачковцима, надомак Горњег Милановца, а засеок Тодоровићи има око десетак домаћинстава. Из ове фамилије није било куће а да неко из ње није отишао у партизанима, или помагао покрет, па исто тако скоро ни из куће у којој неко није погинуо у борби, или био стрељан од стране окупатора и његових помагача, као припадник НОП-а. Таквих је било седам, пет мушкараца и две жене.

У лето 1943. Године у овај засеок изненада упада Група окупаторских помагача - недићеваца. Знајући за ову партизанску фамилију више претрес, преметачину, тражећи мушке Главе за ропство. Пошто не налазе оне које су тражили, купе жене за таоце: Илинку стару око 50 Година, Милицу - 40 Година, Наталију - 40 Година, Иванку - 50 и МаГдалену око 40 Година у подмаклој трудноћи. Уз МаГдалену је и њен петогодишњи син Томислав, који неће да се одвоји од своје мајке. Све их, па и малоГ Томислава, воде у злоГласни Окружни затвор у Горњи Милановац. Ту треба да остану док се појаве мушке Главе, њихови сродници, па жене кући, а они у затвор и даље, зна се Где. Не помажу ни молбе, ни вапаји, слуге су неумољиве и немилосрдне. Пошто „замене за откуп“ нема, они своје робље шаљу даље, у Крагујевац.

Мали Томислав је био уз своју мајку, која моли остале за творенице да га, уколико јој се нешто деси, преузму и даље брину о њему. Он од страха не спава већ неколико дана. Тек, једне ноћи је заспао, а ујутро када се пробудио у ћелији, поред њега, његове мајке није било. Брзнуо је у плач. Зликовци нису имали милости ни за ову младу трудну жену, која је нешто касније стрељана у Крагујевцу. Малиша је провео још неки дан у затвору, а онда су Га вратили својој кући, у којој су га чекали стара баба Мита и тешко болесни отац Градимир.

Ово је била још једна жртва из куће солунца Живојина Тодоровића, а предходне су биле:

Син Велимир, кога су ухватили недићевци, предали непријатељу, а ови Га стрељали у Крагујевцу 1943.

Син Остоја је доживео исту судбину, само је стрељан на Бањици, такође 1943.

Снаху Винку, Остојину жену, која је била партизанка, убиле су усташе у ЗаГребу крајем рата.

Син Милутин-Жица, је ступио у Таковску партизанску чету приликом њеног формирања, јула 1941. Године, био је Гимназијалац-матурант, а поГинуо је као истакнути борац, заменик политичког комесара чете ЧачанскоГ батаљона, II пролетерске бриГаде, код БосанскоГ Грахова 1942.

Ова и остале куће Тодоровића су оваквим и сличним примерима били светао образ бунтовног села Сврачковци и заслужују да се о њима памти и приповеда.⁵⁰

Вера ТОДОРОВИЋ,
председник Општинске
организације СУННОР-а
Горњи Милановац

ТОДОРОВИЋ Војислава МИЛИСАВ, земљорадник, рођен 1918. у Сврачковцима; борац Таковског батаљона; ухватили га недићевци и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 22. марта 1942.

ТОДОРОВИЋ Василија НАТАЛИЈА, домаћица, рођена 1910. у Велеречи, живела у Сврачковцима; сарадник НОП-а; ухватили је недићевци и предали Немцима, који су је стрељали у Крагујевцу 29. јула 1943.

ЈЛУЧИЋ Јована НОВАК, радник, рођен 1887. у Угриновцима; ухватили га Немци и отерали у Крагујевац, где су га стрељали 21. октобра 1941.

ЉУБИЋАНИ

МИЛОВАНОВИЋ Тадије МИЛИВОЈЕ, кројач, рођен 1911. у Бресници; члан КПЈ; борац Љубићког батаљона; ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 1942.

ДРАГУТИН, поткивач, рођен 1918. у Брестовцу, живео у Бресници; борац Љубићког батаљона; ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу у децембру 1941.

БОРОВИЋ Благоја МИРКО, трговачки помоћник, рођен 1925. у Вујетинцима; стрељали га Немци у Крагујевцу 21. октобра 1941.

ГАВРИЛОВИЋ Миодрага ЉУБИША, машинбравар, рођен 1909. у Горњој Горевници, живео и радио у Крагујевцу; стрељали га Немци у Крагујевцу 21. октобра 1941.

ПАНИЋ Радивоја МИЛЕНКО, трговачки помоћник, рођен 1925. у Мрчајевцима, живео и радио у Крагујевцу; стрељали га Немци у Крагујевцу 21. октобра 1941.

ПЕТРОВИЋ Милуна МИХАИЛО, трговачки помоћник, рођен 1924. у Мрчајевцима, живео и радио у Крагујевцу; стрељали га Немци у Крагујевцу 21. октобра 1941.

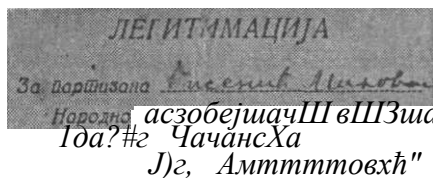
САВИЋ Стевана ДОБРИВОЈЕ, трговачки помоћник, рођен 1910. у Мрчајевцима, живео и радио у Крагујевцу; стрељали га Немци у Крагујевцу 21. октобра 1941.

СТАМЕНИЋ Милоја ЖАРКО, електричар, рођен 1919. у Мрчајевцима, живео и радио у Крагујевцу; стрељали га Немци у Крагујевцу 21. октобра 1941.

ТРНАВЦИ

РАМОВИЋ Д. ФИЛИП, слуга, рођен у Буковици код Краљева, живео у Жевици; борац Трнавског батаљона; стрељали га Немци у Крагујевцу 2. децембра 1942.

БИСЕНИЋ Драгомира СЈАВ0ЉУБ, земљорадник, рођен 1921. у Рајцу; борац Трнавског батаљона; ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 2. децембра

БИСЕНИЋ Бељка МИЛОВАН, подофицир БЈВ, рођен 1922. у Рајцу; члан КПЈ; водник Трнавског батаљона; ухватили га четници и предали Немцима, којису га стељали у Крагујевцу 2. децембра 1942.

«*»
[ж ! 1 ч

ДРАГИЋЕВИЋ Милутина ВИДОСАВ, земљорадник, рођен 1921. у Рајцу; борац Трнавског батаљона; ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 2. децембра 1942.

ТУТУНОВИЋ Драгослава СИБИН, земљорадник, рођен 1909. у Рајцу; борац Трнавског батаљона; ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Крагујевцу 2. децембра 1942.

ВЛАСТЕЛИЦА Богдана МИЛАН, земљорадник, рођен 1920. у Липници; члан КПЈ; борац Трнавског батаљона; стрељали га Немци у Крагујевцу 2. децембра 1942.

ЧАЧАНИ

ЖИВКОВИЋ НИКОЛА, обућар, рођен 1902. у Чачку; стрељали га Немци у Крагујевцу 21. октобра 1941.

ЧЕКЕРЕВАЦ Спасоја САВО, седлар, рођен у Брезови, живео у Чачку; стрељали га Немци у Крагујевцу б.марта 1943.

Стрељани су и припадници ЈВуО:

КНЕЖЕВИЋ СЛОБОДАН, рођен у Брђанима; стрељали га Немци у Крагујевцу 2. априла 1942.

СОЛУЈИЋ СТОЈАН, рођен у Горњем Милановцу; стрељали га Немци у Крагујевцу у новембру 1942.

КАРАЛАЗИЋ БУДИМИР, рођен у Невадама; стрељали га Немци у Крагујевцу у фебруару 1944.

МОЛБА ЗА УБИЈАЊЕ СУГРАЂАНА

Какав су допринос сарадници пружали окупаторским јединицама за масовна погубљења својих суграђана, сведочи писмо среског начелника из ГорњеГ Милановца В. Михаиловића немачком команданту у Крагујевцу почетком 1942. Године, у коме захтева да испоручени партизани морају бити стрељани. Јер, каже, ако им се живот опрости, опет се могу латити оружја и повести борбу против немачких јединица.

У писму се каже:

„КОМУНИСТИЧКОМ ЛОГОРУ

КРАГУЈЕВАЦ

По приложеном списку шаље се у лоГор 51 лице, који су за време трајања комунистичке акције припадали редовима ових и за које нема Гаранције да у датом моменту опет не би приступили комунистичким редовима у циљу разорне акције.

Начелство са своје стране скреће нарочиту пажњу на ова лица: Поњавић Живомира из села Бруснице, Недељковић Љуби-

Костурница стрељаних Милановчана у Собанти

сава из села Леушића, Царевић М. Жарка из села Велереч, Ивановић Грујицу из Баточине, Жижовић Јеврема из Ручића, Огњановић Жика из села Горње Црнуће, Младеновић Михаила из Дудовице, Милића Лукића из Леушића, Раковић"Тиосава из села Озрема, Тодоровић Предрага из села Сврачковаца, Лазаревић Љубисава из села Озрема, Јефтовић Милоја, из села Бруснице, стално насањеноГ у Брђанима, Продановић Радосава из села Леушића, Борђевић Божидара из села Доње Врбаве, Недић Владимира-Влајка из ЉиГа, БлаГојевић Персу из БрлоГа, Недељковић Дамљана из села Велеречи, Козодера Срећка из села Брезне, Мијатовић Милана из села Луњевице, Тодоровић Остоју из села Сврачковаца, Видојевић Миливоја из села Луњевице, Андрић Миодрага из села Прањана, Јевтовић Радомира из села Леушића, Недељковић Стевана из села Леушића, Мирковић ДраГишу из села Коштунића, Урсулића Душана из села Брђана, Симић Петра, трГовца из ЉиГа и Милетић Живомира из села Луњевице.

Уколико би се који од напред именованих нашао на слободи у моменту када би се акција комуниста поново отпочела неискључује се могућност да сваки од напред именованих приступи овој акцији и помоГне је. Овако убеђење начелство је стекло познавањем рада именованих за време комунистичке акције, коју су свесрдно помагали за цело време њеноГ трајања.

СРЕСКИ НАЧЕЛНИК
В. Михаиловић, с.р."

Заменик команданта лоГора у КраГујевцу није поверовао да је могуће да су сви ови људи учествовали у партизанским акцијама, или НОП-у; па је својим актом тражио да српски начелник среза таковскоГ пружа доказе за оптужбе против наведених лица у приложеном списку, јер има основе подозрења да је срески начелник, терајући људе у затвор и смрт, имао намеру да себе на кукавички начин представи код немачких власти као исправноГ представника српске власти.

Као одГовор на ову примедбу управе лоГора, начелник среза шаље педантно сачињену карактеристику за свакоГ појединачно и на крају поново уверава управу лоГора: „Уколико би се који од напред именованих нашао на слободи у моменту када би акција комуниста поново отпочела неискључује могућност да сваки од напред наведених приступи овој акцији и помоГне је.

Овакво убеђење начелство је стекло упознавањем рада именованих за време комунистичке акције коју су у свестрано помагали за све време њеног трајања".⁵¹ Од ове Групе бораца стрељани су 41, десеторица су пуштени кућама, али су одмах неки били ликвидирани од четничких тројки, а неки ухваћени и послати у Бањички логор. Од целе те Групе рат је преживело само пет бораца. У Групи је било 10 чланова КПЈ, који су били утицајни у организацији устанка и у рукама партизанских одреда.

Жене у логору